

יכולות השדאות והשטח של לוחם החי"ר בשדה הקרב המודרני: יסוד חשוב לניצחון או מזכרת מתקופות עבר?

שדאות וחיילות הפרט הן הבסיס המקצועי ללוחם הרגלים בשדה הקרב, והמורכבות בהכשרת השדאות הורגשה ביתר שאת מאז שהחל צה"ל לבסס את מהלכיו העיקריים באמצעות כוחות חי"ר. מול שדה הקרב והיכולות הטכנולוגיות המשתנות אל לנו לשכוח את כשירות הבסיס שיכריעו את הקרבות הטקטיים בלחימה

חיילים במהלך אימון. לחימה של כוח חי"ר מול מסגרת ולא מול פרט בודד מעידה על שינוי בתפיסת שדה הקרב עבור לוחם החי"ר. צילום: אתר צה"ל

מאתאפיין בשינויים באופן צורת הלחימה של כוחותינו, בנתוני השטח (סביבת שדה הקרב) ובמובנים רבים באופן פעילות האויב, הצפוי להשקיע מאמצים רבים כדי לאתגר את לוחמי צה"ל שיתמרנו בשטחו.¹ במקביל ליכולת הרב־ממדית הנדרשת מהכוחות המתמרנים,

השינויים המשמעותיים שנעשו בשני העשורים האחרונים בזרוע היבשה בארגון הכוח והתפתחותן של תפיסות להפעלת כוח וטכניקות קרביות של כוחות היבשה מבשרים על השינוי העיקרי באופן שבו צה"ל יתמרן במערכה הבאה – הסתמכות רבה על הטכנולוגיה ועל אש מנגד. שדה הקרב המודרני

סא"ל גלעד פסטרנק, רע"ן חשיפה-תקיפה,
חטיבה 828

לחימה מול אויב הפועל באורח לחימה בלתי סדור אשר מפתח תפיסה של לחימה באורח סדור. לחימה של כוח חי"ר מול מסגרת ולא מול פרט בודד מעידה על שינוי בתפיסת שדה הקרב עבור לוחם החי"ר. יכולת המסגרת להשתמש בשטח תוך שימוש בטכניקות שונות של אש ואיגוף יחייבו את לוחם החי"ר לדעת לבחור נתיב התקדמות באופן מושכל, לפתח יכולות התגנבות, תגובה מהירה ועוד.

יכולות האויב המתעצמות בממד האווירי בכל זירות המבצעים ומציבות איומים חדשים יחסית על כוחות החי"ר. לרחפנים בעלי יכולת איסוף מודיעין ונשיאת חומר נפץ יש פוטנציאל להפוך למאפיין מרכזי בלחימה הבאה בגזרת הצפון, הן בתחום איסוף המודיעין והן בתחום האש והסיוע הקרבי של האויב. לוחם החי"ר יהיה חייב לפתח תרגולת לחימה טקטית מול מצב לחימה שבו האויב משתמש בתווך אווירי.

בעוד נושאי הליבה, הכושר הקרבי והקליעה, מחזיקים במוסדות הכשרה מסודרים, לתחום השדאות והשטח, שחשיבותו אינה פחותה מהם, אין כיום בצה"ל בית ספר עצמאי שאחראי על ארגון התורה, על מיקוד האימונים ועל התאמת ההכשרה מול איומי הייחוס הצה"ליים

איום תת־קרקע. מבצע "צוק איתן" הציף את המורכבות של לוחמי החי"ר בהתמודדות עם איום טקטי מסוג של איום המנהרות.⁴ על אף שכוחות החי"ר מודעים לאיום ויש מענה להימצאות רכיב זה בשדה הקרב בלבנון ובעזה, העובדה שאלמנט המנהרות יהיה בשימוש כה נרחב צריך להשפיע על רמת הלוחם כבר מהכשרתו הבסיסית בדגש על בחירת נתיב התקדמות, הגדלת מרחב החיפוי, עבודה אל מול האיום הכדורי ויכולת התעשנות מהירה ממצב שהייה למצב לחימה והכוונת כוחות לנקודה.

השפעת אמצעי תצפית, אמצעי ראיית לילה וחיישנים בידי האויב. יכולת האויב לחשוף כוחות חי"ר ממרחק רב באמצעות אמצעי תצפית לטווחים של 4–5 ק"מ, כולל אמצעים לראיית לילה ואמצעים טרמיים, תחייב את הלוחם לנהוג בחיילות לאורך טווחי הגילוי (10 ק"מ) למניעת חשיפתו. **טווחי ההשפעה המשתנים של האויב בממד הטקטי.** במסגרת המבצעים האחרונים, ממלחמת לבנון השנייה ועד מבצע "צוק

כמו יכולת חשיפת האויב וסגירת מעגלי אש בזמן קצר, עומדת למבחן סוגיית חשיבותו של הלוחם. כאשר חלק גדול מהישיגי הכוחות הלוחמים נעשים באמצעות מערכות טכנולוגיות במרחק קילומטרים רבים מקו החזית, מהי חשיבותה של הכשרת השדאות וחיילות הפרט של לוחם החי"ר בשדה הקרב?

בעולם הכשרת לוחם החי"ר (בצה"ל ובצבאות נוספים) במשך שנים נודע הביטוי "משולש לוחם החי"ר".² אותו משולש עוסק ביכולות הנושאות הנדרשות מהלוחם בעת שגרה, וביתר שאת במהלך מלחמה. שלוש הצלעות של יסודות לוחם החי"ר הן: הכושר הקרבי; יכולות הקליעה; יכולות חיילות הפרט והשדאות.³

בעוד נושאי הליבה, הכושר הקרבי והקליעה,⁴ מחזיקים במוסדות הכשרה מסודרים, לתחום השדאות והשטח, שחשיבותו אינה פחותה מהם, אין כיום בצה"ל בית ספר עצמאי שאחראי על ארגון התורה, על מיקוד האימונים ועל התאמת ההכשרה מול איומי הייחוס הצה"ליים.

על פי ההגדרה הצה"לית משמעות השדאות היא "אמנות הלוחם, להשתמש בקרקע לצורכי תנועה ולחימה על ידי ניצול פני השטח".⁵ יכולות השדאות כוללות שני יעדים מרכזיים החיוניים עבור לוחם החי"ר: יכולתו להשתמש בשטח לצרכיו במסגרת צורות הקרב והלוחמות השונות; יכולתו לשרוד בשטח באופן עצמאי. את כשירויות השטח והשדאות של הלוחם הנדרשות אפשר לחלק לשש קבוצות מרכזיות (ראו בטבלה). במאמר זה אבחן את נחיצות יכולות הפרט בתחום השטח עבור לוחמי החי"ר, בהתאם לאתגרים שאיתם הם מתמודדים במתארי הייחוס הנוכחיים.

אתגרי שדה הקרב העתידיים - יכולות האויב ואופן שימוש בקרקע

כדי להבין כיצד יש להכשיר את לוחם החי"ר, אציג את המאפיינים המרכזיים שיאתגרו את כוחות צה"ל במהלך התמרון הקרקעי.

יכולת התמצאות וניווט בסיסית	ניתוח קרקע ברמת הפרט	מענה להיתקלות	הישרדות בשטח	הגנה מתוך מבנה	יכולות בסיס
התמצאות בשטח ברמת הלוחם	ניתוח שטח שולט, נשלט והשמדה	יכולת פזצט"א מהירה	יכולת כלכלה בשטח	בניית עמדה בשטח פתוח	יכולות התגנבות ותנועה שקטה ונסתרת
היכרות עם צורות נוף טופוגרפיות	בחירת נתיב התקדמות	יכולת פכט"ת (פנייה, כיוון, טווח, תיאור) למתן פקודות בצורה אינסטינקטיבית	יכולת הסוואה	בניית עמדה בשטח בנוי	
יכולת הכוונה בשטח	מציאת מחסה מתאים בשטח		יכולת ארגון ציוד		

לוחמי צה"ל במהלך מלחמת לבנון השנייה. במהלך המלחמה עמד צה"ל בפני קשיים בהיבטי כשירויות השטח וחיילות הפרט של לוחמי צה"ל מול לוחמי חזבאללה. צילום: באדיבות הלוחמים והמפקדים בחטיבת הצנחנים 226

הקרקע, בין אם הכוחות במצב הגנה או התקפה. לפני כל יציאה לפעילות הוקדש זמן רב לקריאת מפות טופוגרפיות, כדי לנצל את השטח ברמת המסגרת והפרט לצורך הצלחת המשימה.¹⁰ בהכשרות הלוחמים בפלמ"ח, לוחמים בשנת ההכשרה הראשונה שלהם עברו חמישה ימי אימון שדאות בדגש על התנהלות קרבית ואימון הפרט (יכולתו של החייל לשרוד בשטח, בחירת נתיב התקדמות ועוד). בשנה השנייה להכשרתם היו הלוחמים מעמיקים בתחום הטופוגרפיה, ההתמצאות הבסיסית והקרבית, בדגש על יכולת תנועה של לוחמים בתנאי שטח משתנים ביום ובלילה.¹¹

במלחמת העצמאות היה לרמת שדאות הפרט של הלוחם משקל רב בקביעת הצלחה או כישלון מבצעי. לדוגמה חיילים שלא עברו תהליך הכשרה סדור בקרבות לטרון לא הצליחו להגיע באופן מהיר ומוסווה ליעדים שנקבעו להם במסגרת תוכניות המבצעים ונלכדו בשטח השמדה מול אש אויב.¹² דוגמה נוספת להיעדר רכיב השטח בקרב מאותה מערכה היא הקרב הכושל בנבי סמואל, שהוכרע אף הוא במובנים רבים בשל חוסר יכולת של החיילים לתמרן באמצעות הקרקע בהתקפה ולתפוס מחסות מול האש הכבדה שנפתחה אליהם. כך הפכה התקפה דרפולוגית לנסיגה חפוזה עמוסה בנפגעים.¹³ עם הקמת צה"ל החלו אימוני השדאות והסיירות להתבצע

איתן, טווח 400–500 מטרים היה הטווח היעיל של האויב מול כוחותינו,⁷ ובמהלך המערכה נפגעו לוחמים רבים במסגרת אש שטוחת מסלול.⁸ רובי הצלפים וכלי הנ"ט המשמשים לטווחים אלה מציבים את האויב הנמצא במסגרות קטנות, עד רמת המחלקה או הכיתה, ביתרון יחסי. התייחסות לטווחי ההשפעה הגדלים של האויב, תוך הבחנה בסיכונים המשתנים, משנה את אופן תפיסת המרחב של לוחם החי"ר.

הלוגיסטיקה בתמרון העמוק – פיתוח יכולת כלכלה עצמית. התוכניות המבצעיות המתוכננות של צה"ל נוגעות בהתקדמות מהירה לעומק מרחבים שכנים. עובדה זו מחייבת את לוחמי החי"ר של צה"ל לפתח יכולת גבוהה של הישרדות וכלכלה עצמית בשטח לטובת הצלחת תמרון במרחק רב מן הגבול, ללא קשר להגעת הצפויה של השיירות הלוגיסטיות לכוחות המתמרנים.⁹

הכשרת השדאות וחיילות הפרט בצה"ל במהלך השנים

הקצין הבריטי אורד צ'ארלס וינגייט היה אחד מאנשי הצבא הראשונים שהביא את יכולות השטח לקדמת תפיסת ההכשרה של כוח המגן בארץ. בעת שהקים את פלוגות הלילה המיוחדות ב־1938 והכשיר את הלוחמים, שם וינגייט דגש מיוחד על ניצול

לוחמי חיל הנחתים יורים במקלע כבד M2 בראונינג באימון. במסמך רשמי של הצבא האמריקני נכתב כי המטרה בהארכת ההכשרה היא "לספק לצבא חיילים שמוכנים בצורה המקסימלית לשדה הקרב המודרני". צילום: United States Marine

את הלקחים המבצעיים ממנה ואת דרך הטמעתם בהכשרות. בסעיף הראשון נכתב: "יש לשפר את רמת שדאות הפרט. אימון זה יתקיים על פי הוראות האימון של מקחצ"ר. במיוחד יודגשו הנושאים שלהלן: בחירת עמדת תצפית ואש, אטימות חומרים, הסוואה"¹⁵.

המסמך תוקף על-ידי הרמטכ"ל רא"ל רפאל איתן וסגנו אלוף משה לוי. המארכים הממושכים שאליהם יצאו לוחמי חטיבות החי"ר בדרום לבנון בשנות ה-90, שלעיתים נמשכו קרוב לשבוע ופעמים רבות אף יותר, הדגישו את החשיבות של יסוד שדאות הפרט תוך הפנמת הכשירויות השונות.¹⁶ בתקופה זו כתב סגן קחצ"ר אל"ם גבע ראפ את המדריך "שדאות לבא"חים כללי". בפתיחת המסמך כתב: "מפעל הרמת השדאות יצא לדרך בהבנה שיש לנו בעיה ברמת השדאות, ושעוצמת החי"רניק כיום היא קליעה כפול כושר גופני חלקי שדאות".

היציאה מלבנון בשנת 2000 ומעבר צה"ל ללחימה בשטחים הבנויים ביו"ש עם פרוץ אירועי "גאות ושפל" (האנטיפאדה השנייה) הפנו את המוקד בהכשרה מיסודות שדאות ולחימת פרט בשטח פתוח במאפייני לבנון להכנה לקראת ייעוד אופרטיבי של תנועה בשטח בנוי וכיבוש תאי שטח אורבניים. כמה שנים לאחר מכן, במהלך מלחמת לבנון השנייה, עמד צה"ל בפני קשיים בהיבטי כשירויות השטח וחיילות הפרט של לוחמי

תחת חטיבות האם, במסגרת בסיסי האימון החטיבתיים של כל יחידה ויחידה. יחידה 101 הייתה ידועה ביכולת השדאות של לוחמיה, ובהם סגן מפקד היחידה מאיר הר ציון שייחס חשיבות רבה לרכיב הקרקע בכלל ולשדאות ולניווט בפרט כחלק מרכזי בתוכנית הקרב.¹⁴

לקחים בדבר בניין הכוח מקרבות מלחמת ששת הימים עלו על פי רוב מהקרבות שנגעו בלחימת מסגרות. האויב העיקרי שעיומו נפגשו לוחמי צה"ל היה ערוך בתצורות פלוגות, גדודים וחטיבות מאורגנות (בדגש על קרבות שריון שלא חייבו ידע מעמיק ביכולת חיילות פרט ושדאות קרבית חי"רית ברמה המיקרו-טקטית). בתקופה זו, בשנות ה-60 וה-70, נערכו מרבית אימוני השדאות בצה"ל באמצעות כרטיסיות הדרכה בהוצאת מה"ד, אשר הראו למפקד הכיתה או המחלקה את האופן המדויק שבו יש לאמן את החיילים על פי מערכת של יכולות והישגים נדרשים.

הקרבות המרכזיים של מלחמת יום הכיפורים התנהלו בקרבות שי"ן בשי"ן (שריון בשריון), מה שדחק את הלקחים הנוגעים לאופן הכשרת חיילות הפרט של לוחמי חיל הרגלים לשולי המסקנות מן המלחמה. בעקבות כך לא הוקצו משאבים או מערכים ייחודיים להכשרת לוחמי החי"ר עם תום הלחימה. עם תום מלחמת לבנון הראשונה פרסם רמ"ח תו"ל יבשה

אנשי צוות אוויר במסגרת תרגול שדאות בבית ספר SERE. בעוד ההכשרה הצה"לית עוסקת כבר בשלב מוקדם למדי בלחימת החוליה ובסוף ההכשרה מגיעה לרמת הפלוגה, ההכשרה האמריקנית מתמקדת באימון של הלוחם בלבד ללא אימון המסגרת. צילום: Official United States Air Force Website

או בקווים השונים. כמו כן האימונים השנתיים של הגדודים נעדרים משכים המוגדרים כאימוני שדאות או חיילות פרט. על פי רוב, כאשר יופיע אימון פרט בתוכנית אימון גדודית, תהא הכוונה לאימון פק"ליסטים – אימוני קליעה ברמת הפרט וכושר גופני.

הכשרת השדאות וחיילות הפרט בצבא האמריקני

הכשרת הבסיס ללוחמים של הצבא האמריקני נעשית במחנות האימונים של הצבא במוקדים שונים, בדומה לצה"ל. במשך שלושה שבועות המכונים "השלב האדום" המגויסים אינם אוחזים בנשק כלל, אלא מתאמנים על האופן שבו יש לנוע מול אויב, מתרגלים התנהגות קרבית בשטח, בחירת נתיב תנועה נסתר ועוד.²⁰ לאחר שלב זה מגיעים "השלב הלבן" ו"השלב הכחול", הנמשכים חודש וחצי, ובהם המגויסים מוכשרים בתנועה קרבית בשטח, ביכולת תמרון מול אויב ובקריאה בסיסית של מצפן ומפה.²¹ הלוחמים המיועדים לשרת בגדודי החי"ר (Infantry Battalion Team) IBT מבצעים את הטירונות שלהם במשולב עם אימון חי"ר ייעודי באימון המכונה (One Station Unit Training) OSUT.

לאחר עבודת מטה שגובה ב-2018 האריך הצבא האמריקני את הכשרת החי"ר שלו מ-14 שבועות ל-22. הצעד נעשה לאחר שמפקדי האוגדות והחטיבות התלוננו כי הם חשים שהלוחמים אינם מוכנים למשימות השגרה והחירום שלהם. עובדה זו התעצמה על רקע העובדה שלוחמים היו מגיעים לגדודים שבועות ספורים לפני יציאה למשימה מעבר לים.²² במסמך רשמי של הצבא האמריקני נכתב כי המטרה בהארכת ההכשרה היא "לספק לצבא חיילים שמוכנים בצורה המקסימלית לשדה הקרב המודרני". במטרות המשנה של המסמך נכתב כי אחד היעדים הוא "לספק יותר זמן ללוחמים בשטח ולחשוף אותם לקשיים ולמורכבות שנמצאים בשדה הקרב המודרני".²³ ההנחה בבסיס עבודת מטה זו הייתה שהלוחמים שמתמודדים

צה"ל מול לוחמי חזבאללה.

האתגר של המפקדים והלוחמים, בייחוד בכוחות המתמרנים ובכוחות החי"ר, היה להתאים את אופי הלחימה בשטח הפתוח והסגור לסוג הלחימה שעיימו התמודדו. באוגדן לקחים של סיכום המלחמה בתחום השדאות וחיילות הפרט נכתב: "בגדודים הסדירים הידע משתנה ותלוי בעיקר בעברו של המ"פ. האימונים מתאפיינים בעיקר בתרגול לא סדור [...]. הלוחמים נדרשו לבצע הקמת עמדות, התגנבות, שהייה קרבית ובחלק גדול מהמקרים לא ידעו כיצד לבצע משימות בסיסיות. במסגרת סיכום המלחמה בנושא היסודות הבסיסיים בהכשרתו של לוחם רגלי, אפיינו במקחצ"ר את כשירות לוחמי חזבאללה במסמך בשם "מסמך הקטלניות" ובו נכתב: "חיילות גבוהה תוך דגש על יכולות שדאות גבוהות ביותר, התגנבות והסוואה".¹⁸ בהשוואה אליהם, כשירות לוחמי צה"ל בתחום זה הייתה ירודה.

מקרבנות לוחמי החי"ר במבצע "צוק איתן" (2014) אפשר לקבוע, ללא ירידה למקרים פרטניים, כי נפגעים רבים נגרמו כתוצאה מחיילות פרט לקויה, בין היתר בתחומים: בחירת נתיב התקדמות ברמה הטקטית, הסתוות במרחב והגנה ניחית בשטח בנוי.

השדאות בצה"ל בכלל ובחיל הרגלים בפרט נחשבת תחום בסיסי, גורם מסייע לטכניקה הקרבית ולא חלק ממנה. המפקדים בדרגי המ"כ והמ"מ רואים בשדאות טכניקה ללחימה בשטח פתוח שרק חלקה נוגע למאפייני הלחימה בשטח הבנוי.¹⁹

כיום נוצר מצב שבו הדרג הלוחם לא חווה לחימה משמעותית. תחום חיילות הפרט והשדאות מתחדד ללוחם ולמפקד כאשר חווים לחימה עם נפגעים, המחייבת חיילות פרט גבוהה. תוכני השדאות וחיילות הפרט נלמדים ברוב בסיסי ההכשרה במהלך שבוע השדאות, ואינם חוזרים שוב במהלך ההכשרה. נתק זה יוצר למעשה ריחוק בין החומר הנלמד לאופן שבו הלוחם צריך לתרגל הלכה למעשה את היכולות הנדרשות ממנו בשדה הקרב

היום עם שדה הקרב על מורכבותו מוכרחים לקבל הכשרה איכותית יותר על כל רובדי החי"ר (קליעה, כושר קרבי ושדאות). יש לציין כי ההכשרה של לוחמי החי"ר העתידיים בצבא האמריקני היא אינדיווידואלית, כך שלצופה מן הצד נדמה כי הכשרת הלוחם בצבא האמריקני קצרה באופן משמעותי יותר מזו הצה"לית (בת כשישה חודשים). עם זאת, בעוד ההכשרה הצה"לית עוסקת כבר בשלב מוקדם למדי בלחימת החוליה (בממוצע החל משבוע 5–8 להכשרה) ובסוף ההכשרה מגיעה לרמת הפלוגה, ההכשרה האמריקנית מתמקדת באימון של הלוחם בלבד ללא אימון המסגרת.

בהכשרת OSUT לא התקיים שבוע שדאות, ולאחר עבודת המטה הוחלט שיהיו שלושה שבועות שדאות נפרדים בשם "הפטיש, הסדן והמחשל"²⁴. הפטיש (שבוע שדאות 1) כולל שדאות בסיסית והישרדות בשטח, בחירת נתיב התקדמות ושהייה בשטח לאורך זמן. הסדן (שבוע שדאות 2) טומן בחובו יכולת תנועה בש"פ וש"ב (שטח פתוח ושטח בנוי) – מושגים בסיסיים בהתמצאות ובניווט כאשר הם מחוברים עם השלב הראשון של ההכשרה. המחשל (שבוע שדאות 3) מקשר את כל היכולות שנלמדו לאימון אינדיווידואלי של 81 שעות, ובו כל לוחם חי"ר מיועד צועד 70 ק"מ תוך ביצוע משימות קרביות הדורשות הישרדות ויכולות שטח גבוהות.²⁵

שבועות אלה כוללים רשימת תרגילים סדורים ובהם הישרדות בשטח והתנהגות קרבית. כמו כן, תוכני השדאות משולבים בתוכני הלימודים החל במטווחי הירי, עבור לתרגילי הפרט וכלה בתרגילי המשמעת וכל הפעילויות המתורגלות במהלך ההכשרה. בהמשך שירותם של הלוחמים, הם נשלחים להכשרה ייעודית. הלוחמים המיועדים להישלח למשימות מורכבות שבהן הם עלולים למצוא עצמם במצבי הישרדות נשלחים בין היתר לקורס בן שלושה שבועות בבית הספר SERE (Survival, Evasion, Resistance and Escape).

הצבא האמריקני הכיר בצורך לפתח תוכניות אימונים כדי לסייע ללוחמי החי"ר שלו להתמודד בצורה מיטבית עם תנאים סביבתיים קשים. עיקר תוכנית הלימוד התמקדה בתחילה ביכולת הימלטות מפני אויב, בהישרדות בתנאי שטח ובהתנהגות צבאית קרבית במקרה של נפילה בשבי. בתי הספר המוקדמים ביותר לשטח והישרדות תועדו ב־1944 במסגרת הכשרת החירום שנערכה למתגייסים לצי האמריקני במלחמת העולם השנייה מול האיום היפני. כיום כל זרוע בצבא האמריקני מחזיקה בבית ספר לשטח כמו SERE. הקורס, הן בצבא האמריקני והן בצבאות נאט"ו, מחלק את האימונים לשלושה שלבים נפרדים באורך שבוע כל אחד: שלב א הוא שלב בסיס שבו לומדים על הישרדות ראשונית בשטח, התנהגות קרבית וקוד התנהגות למקרה של נפילה בשבי. שלב ב מתמקד בהישרדות בתנאים קשים וביכולת הימלטות אישית. שלב ג עוסק ביכולת לפעול לבד נגד כוחות מרדף.

סיכום והמלצות

שדאות וחיילות הפרט הן הבסיס המקצועי ללוחם הרגלים בשדה הקרב. מפקדי צה"ל, המחזיקים משנות הקמתו של הארגון באתוס של כוח קטן מול אויב עדיף עליו בכמות, הכירו בצורך לנצל כל משאב אפשרי כדי להגביר את יתרונם של לוחמיהם שלא באמצעות לחימה ישירה. השדאות נקשרה פעמים רבות לביסוס תחבולה, לנדבך דרמטי ביכולת ההפתעה

על האויב ובאופן כללי לגורם המשפיע באופן ישיר על הצלחת המשימה בשדה הקרב הטקטי.

המורכבות בהכשרת השדאות הורגשה ביתר שאת מאז שהחל צה"ל לבסס את מהלכיו העיקריים באמצעות כוחות חי"ר. ראייה לכך הם התהליכים שאירעו באופן הכשרת לוחמי החי"ר בסיום מלחמת לבנון הראשונה, בשהייה ברצועת הביטחון ובייחוד בתקופת מלחמת לבנון השנייה כפי שהדבר התבטא בלקחי המלחמה. ניכר כי בצבאות זרים כדוגמת הצבא האמריקני גוברת במידה רבה חשיבות הכשרת הפרט ויכולות השטח.

כדי לשפר את יכולות לוחמי החי"ר בתחום חיוני זה, על המפקדים המאמנים בגדודי החי"ר ובבסיסי ההכשרה לנקוט שלושה מהלכים:

מהלך מקצועי. פיתוח יכולות מקצועיות רלוונטיות לשדה הקרב המשתנה – התמודדות אל מול רחפני אויב, שילוב פירי מנהרה בתרגולות הכלליות, שדאות שטח בנוי ועוד – על-ידי אנשי שטח מוסמכים שיוגדרו בגדודים ובחטיבות.

מהלך מתודולוגי. למידה שנערכת לאורך זמן תהא טובה יותר מהפקת לקחים חד-פעמית, משמעותית ככל שתהיה. יש לשלב אימוני שדאות וחיילות פרט במהלך תקופות האימון בגדוד, בתעסוקות המבצעיות בקורסים המקצועיים המתקיימים בבתי הספר הזרועיים השונים ובקורסי הפיקוד, ולא רק בהכשרה, כפי שמתבצע כיום. שילוב זה יתרומם רבות להמשכיות ולאופן שבו יפנימו הלוחמים את חשיבות התחום. העובדה כי אימוני שדאות וחיילות פרט משתייכים בעיקר לפרק ההכשרה לא מאפשרת למידה משמעותית לאורך זמן שתשמש את לוחם החי"ר במהלך שירותו הסדיר ובהמשך אף במהלך שירות המילואים שלו.

מהלך ארגוני. יש להקים בית ספר לשטח בחטיבות החי"ר, או לחילופין תחת מפקדת חיל הרגלים. לבית ספר מסוג זה, בדומה לבתי הספר ללוחמה, לקליעה ולכושר קרבי, יש יכולת למסד את התחום, לקבוע רף אחיד ולחדד את שיטות ההדרכה. כמו כן, יש לשלב את פרקי לימוד השדאות בקורסי הפיקוד השונים בחיל הרגלים, מרמת מפקד הכיתה ועד מפקד הפלוגה. מול שדה הקרב והיכולות הטכנולוגיות המשתנות אל לנו לשכוח את כשירויות הבסיס שיכריעו את הקרבות הטקטיים בלחימה. יש לשפר את יכולות לוחמי חיל הרגלים של צה"ל באופן שיגביר את היתרון היחסי של כוחות החי"ר מול האויב. יכולתה של יחידה להצליח במשימה קשור באופן ישיר למיעוט נפגעים בקרב הכוח. יכולתו של לוחם להשתמש בשטח באופן איכותי כדי לאפשר את שרידותו תפחית באופן מובהק את מספר הנפגעים בקרבות עתידיים של צה"ל. בשל כך על המפקדים המאמנים להשקיע את זמן ההכשרה ואת המשאבים הדרושים לטיוב כשירות יסוד זו.

לאחרונה החלו מפקדים בכוחות היבשה לעסוק בצורך לחשוף את האויב לפני כניסת הכוחות המתמרנים ללחימה באמצעים טכנולוגיים מתקדמים תוך העצמת יכולות חדשניות. יש לוודא כי לצד יכולות החשיפה המתעצמות של צה"ל, מפקדים בכוחות היבשה בכלל ובחיל הרגלים בפרט ישקיעו את המשאבים הנדרשים, לפני התמרון ובמהלכו, כדי למנוע מהאויב לחשוף את כוחותינו ולפגוע בהם.

ההערות למאמר זה מתפרסמות בסוף הגיליון.

